

A B D U L R A Z A K

G U R N A H

A t e n g e r n é l

EURÓPA KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST, 2025

www.alexandra.hu • www.moobius.hu
www.europakiado.hu

gondolom, szerencse, hogy felnyitották a szemem, és más szemzőgből is nézhettem a világra, ahonnan megláttam, milyennek látszunk. Gyöngének és elnyűttnek.

Huszein. 1960 az áldott muszim éve volt: nyugodt, egyenletes szelek, gazdagon megrakott hajók tucatjai a kikötőnkben, egy sem veszett oda a tengeren, egynek sem kellett visszafordulnia. Az aratás is bő volt abban az évben, a kereskedés gyorsan ment, szinte egyetlen felhevült verekedés sem volt a társaságok hajósai között, pedig a faragatlan matrózok között néha-néha kitörtek. Huszein harmadik muszimja volt, bejött az új bútorboltomba, hogy megnézzem néhány dolgot. Maga az üzlethelyiség nem volt új, az apám halvaboltját* alakítottam át, újrafestettem, új világítást szereltem fel, hogy bútorokat és más gyönyörű dolgokat árulhassak. Minden erőfeszitésem ellenére a forró ghí illata még mindig ott lebegett a boltban, és a csüggedtebb pillanatokban nem látszott különbnek annál a nyomorúságos, sötét barlangnál, amelyben az apám kis tányérokra árulta a halvát. De én tudtam, hogy más, hogy ez a csüggedés csak a mélabú és a gyávaság okozta megpróbáltatás, és hogy az ilyen gondterhelt pillanatokot el sem lehet kerülni. Ezért aztán megpróbáltam bölcs lenni. Tudtam, hogy a bolt takarosan fest, drágának tűnik, és a kiállított tárgyak önmagukért beszéltek. Mindig is érdekelték a bútorok. A bútorok és a térképek. Gyönyörű, finom dolgok. Felvettem két bútorasztalost, berendeztem nekik egy műhelyt a bolt hátsó részében található kamrában, ahol megrendelésre dolgoztak: szekrényt, heverőt, ágyat, ilyesmit készí-

* Halva: keleti édesség (arab).

tettek. Értették a dolgukat, ha ismerős volt számukra a tervrajz, és ha olyan fával dolgoztak, amellyel már volt gyakorlatuk. Az igazi pénz azonban – az üzlet azon része, amely felé szenvedélyvel fordultam – abban volt, amikor árverezésre kerülő holmikat szereztem meg, és kiválasztottam közülük az értéket képviselő és antik darabokat. Egy kicsi, Cochinban vagy Trivandruban készült szantálfa szekrényke többet jelentett örömben és haszonban is, mint az új, olajozott mahagónimonstrumok a csicsás üveglakkaikkal, amelyek azért szintén hoztak egy kis profitot a vásárlóktól és a kereskedőktől, akik ilyesmit vettek tőlem. Ha restaurálásra került sor, azt magam végeztem el, először többnyire találgatva, de a vásárlóim még nálam is kevesebbet tudtak a bútorokról, így nem károsítottam meg senkit.

A vásárlóim? Az antik és a különleges dolgok iránt az európai turisták és a helyi brit gyarmatosítók érdeklődtek. A Castle Line tengerjáró hajói, amelyek Dél-Afrikából Európába és vissza közlekedtek, egy napra megálltak nálunk. Más hajótársaságok is jártak erre, de a Castle rendszeresen, hetente kétszer kikötött, az egyik Európa felé menet, a másik onnan jövet. A turisták kiszálltak, és megbízott idegenvezetők vették őket szárnyaik alá, akik (jutalékért) elhozták őket a boltomba. Ők voltak a legjobb és legszívesebben látott vásárlók, bár kereskedtem egy kicsit a helyi gyarmati tisztviselőkkel, és más gyarmatosító nemzetek néhány konzulátusi alkalmazottjával is, egészen pontosan a franciákkal és a hollandokkal. Egyszer a Brit Diplomácia Képviselője, a Hullámok Ura is elküldte az ügynökét, hogy megnézzem egy ezüsttel kivert Malacca keretbe foglalt tükröt, amelyet a múlt században gyártottak. Az ár sajnos túl magas volt neki.

Amikor megemlítettem, mennyibe kerül, a beosztott elhúzta piros száját, szórakozott viszolygással beletúrt szőke hajába, mint ha túl sokat kértem volna, de szerintem csak neki volt túl sok. Dohogva fel-alá járt, felhevült arcát felfújta, és azt mondogatta magában, hogy *felháborító, felháborító*, arra várt, hogy megadjam az Admirálisnak a jogot, hogy ő maga válassza meg az árat, de én csak figyelmesen mosolyogtam, és meg sem hallottam. Aki ismeri a Malaccát, tudja, hogy egy pennyvel sem ért kevesebbet.

Nem arról volt szó, hogy honfitársaim ne lettek volna képesek látni ezeknek a dolgoknak a szépségét. A legszebb darabokat kiállítottam a boltban, sokan bejöttek csak gyönyörködni bennük. De nem fizettek volna, nem tudtak volna annyit fizetni, mint amennyit elkértem értük. Nem dolgozott bennük ugyanaz a megszállott birtoklási vágy, mint az európai vásárlókban: megszerezni a világ legszebb dolgait, hogy hazavihessék, birtokolhassák őket, műveltségük és nyitottságuk zálogaként, világiasságuk és a sokszínű, aszályos szavannák felett aratott győzelem trófeájaként. Más korban a Brit Diplomácia Képviselőjének alárendeltjét nem tartotta volna vissza az ezüsttel kivert Malacca tükör ára, főleg azok után, hogy elárultam neki, a világon már csak néhány darab maradt belőle. A maga által szabott áron vette volna meg, de akár fizetés nélkül is elvitte volna, a legyőzők jogán, a dolgok rendjében egymáshoz viszonyított értékünk leképezéseként. Kevin Edelman is valami ilyesmit tett az új ák-kámáris ládikámmal. Mondjuk, én megértem ezt a fajta sóvárgást.

Felismertem Huszeint, amikor besétált a boltba, magas, eléveszthetetlen, világlátott férfi volt. Amikor bejött, a fejem

megtelt szavakkal: Perzsia, Bahrein, Bászra, Hárún ar-Rásíd, Szindbád és a többi. Nem voltunk ismerősök, de az utcán és a mecsetben találkoztam vele. A nevét is tudtam, mert az emberek között beszédtem a kereskedő, aki egy évvel korábban Rajab Shaaban Mahmudnál, a közművek hivatalnokánál szállt meg, akivel volt néhány kényes ügyletem. 1960-ban nem nála lakott, állítólag összevesztek valami botrány kapcsán, de a környéken szállt meg, és híres volt a nagylelkűségéről. Amikor a nagylelkűségéről hallottam, tudtam, hogy a szokásos színlelők már biztosan nyújtják a kezüket alamizsnáért, azok a szégyentelen siránkozók, akik számára a mi életvitelünk biztosítja, hogy megéljenek a gyengeségből és az alávalóságból. Arabul szólt hozzám, udvariasan köszöntött, érdeklődött az egészségem iránt, sok sikert kívánt az üzleti életben, a végén talán túlzásba is esett. Én elnézést kértem az arab beszédemért, ami elég nyögvenyelős volt, és szuahéliül szóltam vissza neki. Bánatosan elmosolyodott, és közölte, hogy *Ah suahil. Ninaweza kidogo kidogo tu.* Ó, szuahéli! Csak kicsit, kicsit. Aztán meglepő módon angolul folytatta. Azért volt meglepő, mert a kereskedők és matrózok, akik a muszim idején érkeztek, a bárdolatlan, faragatlan söpredékhez tartoztak, bár ezzel nem azt mondom, hogy nem volt meg a magukhoz mért tisztességük. Persze Huszein nem úgy nézett ki, és nem is úgy viselkedett, de akkor is, az angol beszéd iskolázottságot feltételezett, és a tanult emberek nem álltak matróznak vagy muszim kereskedőnek, akik zsúfolt, koszos vitorlásokon utaztak hangos, izmos, pofozkodós társaságban. Leült a székre, amelyet felajánlottam neki, végigsimított koromfekete bajuszán, mosolygott, és megvárta, hogy rákérdez-

zek, milyen ügyben jár. Hallott a boltomról, mondta, és hogy gyönyörű árum van. Egy barátjának keresett ajándékot, valami finom, szép dolgot.

– Egy barátom családjának – fejtette ki.

Ebből azonnal értettem, hogy egy nőnek akar ajándékot venni, talán egy üzleti partnere feleségének, talán nem. Körbevezettem, először egy keskeny ébenfa ládika keltette fel a figyelmét, amelyről azt gondoltam, amikor megszereztem, hogy egy orgyilkos törét rejthette. Aztán egy kerek, boltozatos kapuk mintájára faragott, kerekcsúszka szekrényke mellett állt meg. De már láttam, hogy a tekintete egy alacsony asztalra tévedt, amely három kecsesen ívelt lábon állt, és olyan fényesre polírozott ébenfából készült, hogy még messziről is vibrálva csillogott. Mielőtt odalépett volna hozzá, hosszasan szemlélt egy ezüsttálcán kiállított zöld kehelykészletet, végighúzta az ujját az aranyozott peremen, és felsóhajtott:

– Gyönyörű! – motyogta. – Kivételes.

– És ez... – mondta, amikor megérkeztünk az ébenfa asztalhoz, amelyet mohón megkívánt, láttam.

– Ez a kis csekélység? – kérdeztem. Udvariasan elmosolyodott, amikor megneveztem az árat, aztán bólintott. Ezután visszaültünk a helyünkre, és kellemes, udvarias szóváltásba bonyolódottunk az ár ügyében. Egy idő után, amikor világossá vált, hogy túl távol járunk egymástól ahhoz, hogy meg tudjunk egyezni, Hussein ejtette a témát, és valami másról kezdett beszélni, már nem emlékszem, mi volt az. Így lettünk barátok, a gyönyörű asztalról folytatott kötetlen eszmecsere és az egymásnak mondott apró bókok örömteli élvezete során. Talán

még azt is kellemesnek véltük, hogy angolul beszélgethettünk. Huszein azután mindennap beugrott a boltba, megnézni, hogy *az asztalom*, ahogy emlegette, megvan-e még, és leült beszélgetni. Néha más is megjelent egy kis időtöltésre, hírek hozatalára, vitelére, és egy kis üzletelésre, ami a kisvárosi élet kedélyes gyakorlatának számított. Akkor Huszein hátradőlt, és igyekezett követni a társalgást. Nem volt semmi rendkívüli ezekben a beszélgetésekben, de Huszein figyelmesen hallgatta őket, és segítséget kért tőlem, amikor valamiről nagyon nem szeretett volna lemaradni. Egyrészt nagyon értett az udvariassághoz, másrészt viszont bizonyos pletykák fordulatairól sem szeretett volna lemaradni. Ha senki más nem volt a boltban, jobb lábfejét a bal combja alá dugta, hátradőlt, csavart magának egy vaskos cigarettát, és mesélni kezdett.

A harmadik muszimja volt Afrikában. A családja ilyen módon még nem üzletelt, inkább a távolabbi keleten voltak érdekeltek. A nagyapja, Dzsáfár Músza, legendás kereskedő volt. Élete nagyobbik részét Malájföldön és Sziámban töltötte, egy apja által ismert perzsa kereskedő tanoncaként még kisfiú korában került oda. A perzsa és arab kereskedők évszázadok óta kereskedtek Malájföldön, a hadramauti kereskedők pedig már a hetedik században elvitték oda az iszlám üzenetét, ugyanabban az időszakban, amikor a próféta kinyilatkoztatásai születtek Mekkában. Indiai és kínai kereskedők is jártak arra, mind a kereskedelemben dolgoztak, és vetélkedtek egymással. De az iszlám szava annyira elterjedt Malájföldön, hogy muszlim államok és birodalom alakult. Bár a portugálok és a hollandok az 1500-as években a rájuk